

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Capvt IV. De Magia artificiali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

*Aspidis aut duræ Clausas cognouerit iras,
Concutit interius secreti carminis arma;
Protinus & laxis verbo lactente venenis,
Mox impune manu coluber tractatur inermi.*

*Et morsus tantum, non virus in angue time-
tur:*

*Interdum perit incantans, si callida surdum
Adiutoris contempsit murmura serpens.
Hoc quoniam de matre trahunt & origine
prima,*

*Anguinea fraudis quod sic, lingueque perit
In speciem reddunt commercia mutua fundi.*

CAPVT IV.

De Magia artificiali.

Mira quædam perficit per humanam industriam: tantum enim nunc loquor de operatrice: diuinatoria suum locum referuo. Magica operatrix artificialis & ipsa duplex est, Mathematica & prastigiatória. Mathematicam uoco, quæ nititur principijs geometricis, arithmeticis, vel astronomicis, huius exempla sunt Sphæra illa Archimedis, secundum Claudianum vitrea, de qua *M. Tullius a* & in Siracusarum obsidione nauium per specula combustiones: *b* Archytæ columba lignea volans: *c* Leonis Imp. auiculæ aureæ cantillantes: *d* & Boetij aræ, volantes & cantillantes, serpentes ex eodem metallo sibilantes, & similia multis narrata. *e* Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo θαυματουργική. Supponendum autem nihil hanc efficere posse quod rerum naturæ repugnet: quin imò indigere causarum naturalium ope certo motu & dimensionibus applicatarum: ut in speculis illis Archimedis, & hydraulicis nostris & automatis patet. Quare si quis effectus proponatur, causarum naturalium efficacitatem superans, ille ad prodigiosos re-

A ferri debet etiam si humana industria ad instrumenti confectionem motumue concurrerit. Idcirco dissentio à Guilhelmo Parisiensi, Medina & alijs: qui caput aeneum Alberti Magni (quod narrant) humano credunt artificio articulatum locutum: nec enim humana industria huc usque pertingit: nec naturalis ratio patitur, ut res inanimata, vocem humanam, ad libitum interrogantium respondendo, emittat. nam hæc vitam, & respirationem in loquente, & perfectissimam vitalium organorum cooperationem, & discursum quandam loquentis, requirunt. Quæ cum huic capiti defuerint omnia: si loquebatur, ille in capite loquebatur, qui in statuis idolorum oracula fundebat: qui solus cæcæ demon fuit. Notum enim simulacra, enim Gentium argentum & aurum: os habent & non loquuntur. neque enim est spiritus in ore ipsorum. Fuit illa sententia Guilhelmi, & olim Hermetis, sed à Theologis confutata iam pridem. f Huc pertinet globus ille artificiosus, seu aenea statua, sic consecrata, ut ex occulto loco, funiculo, qui intensus erat remisso, sagittas in spectantem eiacularetur: quo pacto Kennethum III. Scotorum Regem, à Fenella interemptum, in Maioris & Boetii Scotia Annalibus legitur. Eodem

B reducenda quorundam mirifica tolerantia, ut artificis illius qui Romano Imperatori, vitrum flexile, & non fragile obtulit, de quo post veteres Guido Aretinus epist. ad Michaellem Monachum ferentium immania pondere fronte, & funambulorum globis insistentium (ut vidi) & qui membra, quasi lutea contraxerat, uti lubet, flectunt, de quibus egit D. Chrysostomus. homil. 19. circa fin. ad Pop. Antiochen. ad qua solet plurimum iuuare corporea dispositio, & naturalis agilitas, ut plurimis exemplis docet Andre. Libanius

C **D** **E**

Psal. 134.
& 15.

fD. Tho.
lib. 3. c. 6.
traget. c.
104. Va-
lencia 2.
2. disp. 12.
p. 2.

Circe,
quæ An-
guitia.

a 1. Tusc.
& 2. de
na. Deor.
b Plutar.
in Marcel-
lonarum
tom. 1.
c Gellius
lib. 10. No.
d Glycas
& manaf-
ses in An-
nal.
e Cassio-
dor. l. va-
ria. epist.
p. 6. & Po-
litian. in
Panepi-
stomone.

p. 2. *Mirabilium tracta. de Noctambulis in sine operis.*

Altera species ludicra & deceptoria, vocari potest *præstigiatrix*: (à qua factum vt mira Magorum à Græcis *μαγία & κοληα*; à latinis; ludi, & ludicra, & ludibria vocata sint, (vide Heraldum in lib. 1. Arnobij pag. 31.) cuius effectus non sunt quales, aut qui videntur: ad eam pertinent pleraque quæ ab agyrtis, circulatoribus & funambulis creduntur patrari incantationibus, cum agilitate pedum vel manuum fiant, vt quæ de Reatino quodam narrat Pomponatius: interdum fiunt etiam per animalia bruta longo vsu edocta, vt quæ Ioannes Leo narrat, de asino & camelo & interdum per meram imposturam, & meatus occultos aliquibus subingressis, vt faciebant sacerdotes Beli qui à Dracone cibos deuorari fingebant: *h* vt fiebat celebri in illa solis mensa, *i* quam vulgus peregrinorum putabat sponte suâ cibos suggerere, reuerâ tamen cibi à vicinâ vrbis incolis suggerebantur. *k* Et etiam accidebat, in fictitijs illis idolorum amoribus ac stupris, de quibus Iosephus, & Rufinus. *l* Item quando Barchochabab, pseudomesias ludæorum, stuppulam in ore succensam anhelitu ventilans, flammam vomere videbatur, teste D. Hieronymo. *Apolo. aduersus Rufinum*: simile putarim, quod de Caco latrone narrat in Alcide poëta. Talia quæ vocat Irenæus lib. 1. aduersus hæres. cap. 4. a naxilai ludicra, v. g. facere vt conuiuæ videantur habere aethiopicum nigrorem, vel defuncto: um pallorem, a finina aut equina capita. commentum vetus Plinio lib. 28. & 35. & sexto Empirico notum lib. 1. Pyrrhoniæ. vt docet Marsilius Cagnatus lib. 3. varior. cap. 10.

Thumaturgica, vt & *Magia naturalis*, per se bona est, & licita, vt omnes

A artes per se sunt bonæ. Per accidens vtraque sit illicita, primò quando in malum finem referunt. secundò quando scândilum oritur, eò quòd putentur hæc fieri dæmonum operâ: quare non deberent huiusmodi permitti, nisi circulatores publicum & idoneum à Catholicis haberent artis suæ testimoniũ. Tertiò si quod inde spirituale vel temporale damnum corporis aut animæ imminuat ipsi circulatori, vel spectatoribus. Ex hoc enim capite damnatur, qui sine necessitate vel causâ iustâ, se mortis periculo per ludum exponunt. *m*

B Cæterum *Naturalis & Artificiose Magiæ*, duo sunt velamina; quibus se occultare solet *Magia Diabolica*. semper enim vel naturæ vim mentitur, vt in ijs quæ de astrorum influxu, & temperie hominis superiore capite differuimus: vel mentitur artificium; vt in characteribus, imaginibus & huiusmodi, de quibus disputandum q. sequ.

Nunc de præstigiatrix quædam, ad alia quæ postea differuntur lib. 2. quest. 3. Sapienter ab Vlrico Molitore lib. de *Phyromiæ mulierib.* animaduersum fuit à Diabolo sic medium disponi posse, vt vna res alia videatur: & talia experimenta plurima fieri à ioculatoribus: cum autem satanas sit magister (ait) *ioculorum*; nemini dubium esse, quin subtilius hæc Diabolus operari possit. hic, nunquam discipulus est doctior præceptore, Talis illa, de qua Niderius, in *Formicario*, cap. de maleficijs & eorum deceptionibus; Colonia, inquit, citatur virgo quadam, quæ mira in conspectu nobilium fecisset, quæ arte magica videbantur fieri. *mappam* enim quadam dicebatur lacerasse, & subito in oculis omnium redintegrasse: vitrum quoddam ad parietem à se iactatum & contractum, in momento reparasse & similia. *M. inus inquisitoris euasit excommunicat. B.*

dinus

3 Descri-
ptio. Afri-
cæ lib. &
lib. 9.
h Daniel.
14.
i D. Hier.
pist. 103.
k paulin
& Herod
lib. 3.

l Ioseph.
li. 18. ant.
m. 4. Ru-
in. lib. 2.
n. Hist. Eccl.
cap. 25.

m Silu. &
Fumus in
verb. ars
Nau. c. 15.
num. 8.

dinus notat, eos solere decem magicis
 præstigijs vnum subtilitatis seu agilita-
 tis artificiosè actū miscere. vt persua-
 deant, quæcunque ab ipsis geruntur,
 citra præstigium, solâ dexteritate & ar-
 te fieri, procurant, vt quicquid sortile-
 gij admiscēt, id subtilitatis & agilitatis
 esse videatur. Amat satan homines ad
 risum prouocare, vt læti ac hilares im-
 bibant impietatem, sic præstigiatores
 isti agyræ, iocularij miriones, circula-
 tores, ipsos iudices sæpe ad ineptâ quâ-
 dam lætitiâ & admirationem pertra-
 ctos fascinant, vt cuncta ipsis iocatoria
 tantum, nec puniendâ videantur. fre-
 quens talium semper vbique prouetus
 fuit & seges etiam hodie in aulis quo-
 rundam Principum, alio & cicuta nocentior.
 In Francia Triscalinus coram
 Carolo IX alâs laudato Rege; ex cuius
 iudâ nobilis, ab eo remoti, torque an-
 nellos ad se sigillatim cunctis spectanti-
 bus pellicebat, eosq; manu recipiebat
 aduolantes vt videbatur: nihilominus
 mox torquis integer, & illæsus repertus
 fuit. Hic conuictus multorum, quæ nec
 arte, nec actu humano, nec naturâ fieri
 poterant; falsus est ope diaboli cuncta
 se perfecisse, quod ante obstinatus ne-
 gauerat. Ioannes Trithemius, ex anti-
 quioribus refert, anao 875. tempore
 Ludouici Imp. Sedechiam quendam
 religione iudeum, profefsione medi-
 cum, stupenda quædam coram Princi-
 pibus deorare Hoplomachû equitè cur-
 rum quoque onustum feno cum equis
 & aurigâ, amputare capita: manus &
 pedes; quæ pelui coram imposita lan-
 guine stillantia cunctis spectanda præ-
 bebatur, & ea statim hominibus illæsis
 suo quoque loco restituebat: venatio-
 nes, decutiones, & hastiludia, & quæ
 homines in terris agitant, ea in aère au-
 diri faciebat: mediâ brumâ hortum a-

A moenissimum, in Cælaris palatio, arbo-
 ribus, herbis, floribus, cantillatione a-
 uicularum, subito natis & auditis pro-
 ducebat: Si quis pedè attraheret alteri-
 us, pes sublequebatur, & homo inno-
 xius persistebat. In Sicilia Eunum pro-
 ponunt, sed eius facinus illud, quo inter
 verba flammam ore videbatur vomere,
 artificio quoque non præstigijs planè
 tribuendum: nam in ore abditam nucem
 sulphure & igne plenam habebat,
 B qua leniter expiratione mota, funde-
 bat flammâ, vt scribit Thomas Fazellus
 decad. 2. rerum Sicularum lib. 5. c. 2.
 idem c. 1. lib. 3. decad. 1. mira refert de
 quodam Diodoro, quem vulgus Lio-
 dorum vocat: hunc magica arte imbu-
 tum, miranda præstigijs machina-
 tione Catanæ floruisse. Is namq; potenti
 carminum suorum vi homines in bruta ani-
 mantia conuerrere, omniumq; sermè rerum
 C formas in nouas metamorphoses transfun-
 dere, longissimiq; à se spatijs distans, repente
 ad se trahere posse videbatur. Catanenses
 prætereâ adeo crebris laceſſebat iniurijs, &
 contumelijs debonestabat, vt vanissime cru-
 delitatis laqueis circumuenti, ad cultus ei
 pendendi studium concitarentur. Qui cum
 capiti reus cruci tradendus esset, elictorum
 carminum præsentissima arte è Catana By-
 zantium, cuius imperium eo tempore Sicilia
 D agnoscebat, & rursus è Byzantio Catanam è
 licitorum manibus dilapsus, paruo temporû
 intervallo, per aërem deuchi se misit. Qui-
 bus veneficijs adeo populo factus est admira-
 bilis, vt in ipso quandam numina potentiam
 esse rati, errore sacrilego cultum sacru debi-
 tum ei exhiberent. Sed tandem à Leone Ca-
 tanensi Episcopo, diuina virtute ex impro-
 uiso captus, frequenti in media vrbe populo,
 E in fornace igne in cæcis, ignis incendio
 consumptus est. Sic diuina iustitia præ-
 ualuit, & qui se iudicibus fortè minus
 iusto zelo motus eripuerat, è sancti viri
 manibus elabi non potuit. His similia

Bodin in
 dæmon.

E

præsti-

præstigia narrabo sequ. lib. 6. in prin. & quædam Cratistheni cuidam tribuit Crespetus ex Athenæo, & alijs quibusdam, & Antonij Gueuare Episcopi Modonedensis lib. 3. horologij principium. cap. 43. & 44. & merito subdit, quod iam monui istos, ioculatores, quam tumuis artificiosos, opera dæmonum adhibere; ideo legibus latis Franciæ Reges S Ludouicus, Philippus Augustus, & Henricus III. regno exulare tales fanciuerunt. Crespet. de odio Satanae discurs. 12. libro primo. Nostros temporibus Cæsarium Maltesium Parisijs captum fuisse, sed astu carceribus elapsum ferebant; idque ei Baxius inquisitor inter cætera in iudicio obijciebat; sed cum vrgeretur & damnationem metueret, à gubernatore, qui tum erat iudicibus Ecclesiasticis suspendere iussus, creptus, in aulâ irrepsit, & ibi multa de nouo cœpit edere, chartas lusorias in alterius eas tenentis manu, ipse distans, sic mutabat, vt bis terque alia in eis figura appareret: in altera mensa parte posita vasa ad se alliciebat moto vitri tantû frustulo: cogitationes nonnunquam diuinabat alienas, vt cum sparsa faccari granorum minorû in mensam magna multitudine, quod quis sibi granum mète delegisset indicabat; etiam si quis, in deligenda re proposita, dubitasset, addebat hæsitacionem, & resolutionem: iactabat quod alter esset electurus, id se diu ante prænouisse, & alia multa: propter quæ tertio in ius ab Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensis, D. Houio anno 1600. vocatus; cum sistere se pollicitus esset, aufugit ad asylum omnium Antichristi præcursorum. Princeps ille, qui præstigiatores iudicio, auctoritate; non iure eripuerat; vix bienniû superuixit, & florente ætate interijt; nec quicquam illi postquam malæ causæ defensionē su-

A sceperat, postea feliciter in gubernatione cefsit. Non impunitos vnquã Deus Principes finit, hostiû defensores: quia nominatim vetuit, ne præstigiaticem quis viuere patiatur. Exod. 22. v. 18. hoc est, vt Philo interpretatur, noluit differri supplicium: sed ipso quo conuicta foret die, interfici mandauit.

QVÆSTIO I.

B *An vis characterum, amulorum, sigillorum, aut imaginum sit, qualem Magi contendunt.*

VM Magis sentiunt Protomæus, Aphrodisæus, Porphyrius & alij Platonici, & stultissimi Artephius ac Thebith; ex recentioribus Pomponatius, Ficinus, Dulcis, & Anton. Mizaldus in Centur, Memorabil. sed superstitiosè.

C Verè & prudenter negarunt Hippocrates, Galenus & quos citabimus infer. q. 3. oës. Sanè rem acu tetigit Tatianus Asyrius; celsens, si quid his efficiatur, id ex constituto fieri, dütaxat quia dæmones hæc sibi signa constituerüt, & quasdam quasi tesseras militares, aut pacta conuenta, vt homines solèt verborum certas formulas. Moses Maymon pronunciat, a mendaces & stultos esse, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis denique lineamentis, aut vocibus aère fracto natis, tantam mirabilium potestaté adscribunt, consentiunt Medici, Theologi & Iurisperiti nostri. b

D Notandum ex Conrado VVimpina, c Magos triplex genus imaginum seu figurarum habere. Quibusdam adhibendas docent suffumigationes & incantationes, & per quinquaginta quatuor angelorû nomina exorcisationes & alia, quæ perfida sunt & manifestam continent idololatriã. primo, quia hæc

a Doctores dubitant c. 72.

b D. Tho. 22. q. 96. a 2. & 4. contra gēt. c. 104 & 105. & ibi Ferrar Silu. verb superest q 10. Ciruelus de su-

nomina

perfit. p.
3. Marti-
nus de Ar-
les lib. de
superstici-
onib. Cō-
dronchus
lib. 3. de
morb. ve-
nific. ca. 1
BoKelius
lib. de
philtis. c.
1. Vairus,
Anan. &
alij.
e li. de su-
perfit. ca
pen. & vit
d li. 16. de
varietat.

e in vita
S. Hilario
nis, circa
med.

f Arti. Pa-
rif. 2. f.

g Terrul-
lia. Alber-
tus, Baco-
nus, Mi-
faldus.
h sup. c. 3.
q. 1.

nomina non nisi à dæmonibus potuerunt accepisse (quod Cardanus fateatur: d) Secundò, quia dicere quòd tales fumigationes honorent Deum, aut Deo placeant, est error in fide: dicere autem quod talibus vti, non sit dæmones sacrificio honorare, & ideò damnablem *ἰδολολατρίαν*, etiam est error. Vtrumque definiuit Facultas Theologica Lutetiana. *Artic. 10. & 11.*

Alterum genus imaginum, caracteribus & sculpturis innitur, barbaris & peregrinis, in quibus sunt nouem calendaria, & nomina quatuor principum huius mundi cardinum, & ter septem nomina ex Mahumeticis delirijs Arabum decerpta: quas illi figuras auctori- bus tribuunt Germoni Babylonico, Hermeti Ægyptio, & Thori, Græco: tales etiam numerant quatuor Salomonis annulos. talia cuncta patet annu- meranda primo generi superstitiosorum & execrabilium; nec vim vllā habere posse, nisi à dæmone: quo Doctore & Dedicatore miseri ea acceperūt: quæ per se vana & inania esse, delicijs & laminis agens, docuit D. Hieron. e Fatentur etiam ipsimet Albertus Magnus, & Rogerius Baconus. Est etiam in fide error, quod vnus dæmon sit Rex Orientis, Alius Occidentis, & præsertim suo merito. f

Tertiam speciem genuit axioma quoddam Ptolomæi, *vultus inferiores caelo subiectos vultibus caelestibus*; & hinc intulere scorpios omnes terrestres regi à scorpio caelesti, pisciculos omnes fluuiatiles à caelestibus piscibus, hoc nugamentum defendunt cum Ptolomæo permulti. g Sed superius iam ex parte hoc confutatum fuit. h nunc addo, si tam potens illa correspondētia imaginariæ figuræ superioris in hanc veram figuram inferiorem: cur adiungunt ritus quosdam superstitiosos? v.g. vt si

A talem expectas effectum, in tergo figuræ eum debeas inscribere: si contrariū, in fronte, idque faciendum aliquando manu dextrā, aliquando laeuā: sigillum modò fodiendum capite deorsū, modo capite sursum, & cætera de hoc genere. Vnde nihil vereor concludere, cum Gersono, & VVimpinā, hanc etiam vltimam speciem superstitiosam damnatā esse. Fundantur enim hæc omnia in aphorismo Magico libri impij: qui inscribitur ARBAGH THEL *ארתבטל*

B in Septenā 2. vbi traditur, quod quando Deus nomina rebus vel personis imposuit, simul cum nominibus vires & officia quædam illis distribuit: & ita caracteres ac nomina constellata (h *Imagines sub certa constellatione formata & nominata*) habent vim non ratione figuræ vel pronunciationis, sed ratione virtutis seu officij illius, quod Deus ad tale nomē vel characterem ordinauit.]

C Hoc totum est mendacium confictum ad stabiliendam hanc superstitionem. Nomina quidē Deus in scripturis imposuit sanctis quibusdam, mysterij significandi causa, & officio eorum, quo isti functuri, conuenientia: sed ipsi nomini Deus vim effectiuam nullam indidit. Animantibus verò cunctis Adā nomina indidit, non Deus.

D Par ratio est de annulis & sigillis Magicis, quantumuis præferant speciosissima nomina Raphaelis, Machabæorū, Salomonis, Elizei, Zachariæ, Constantini, & quorundam sanctorum: quibus nominibus etiam interuenit blasphemiam, dum hosce sanctos fingunt nefariè Magicis initiatos, / item quia signum crucis, quo in signo vicit ille Magnus Imp. annumerant sigillis suis dæmoniacis.

E Deniq; certò tenendū quādo effectus aliquis sequitur vsū characterū, annulorum, sigillorū vel imaginū: quod sic

Plato 2.
de Repub
Talia
nus lib. 10
c. 1. Philo
strat. lib. 3
vita A.
pollonij.
Iosephus
1. 8. antiq
c. 2.

ri interdum contendunt: id totum à dæmone fieri, qui constitutarum à se nugarum credulitatem conatur, vel de nouo mentibus inferere, vel insertam profundius & stabilius infingere.

Porrò vt nugacitas Hermetis & similibus deprehendatur, vel ab indoctis, decerpam nonnulla, ex Italico lib. Ludouici Dulcis: qui non vtili exëplo ficitij Salomonis & Hermetis sigilla in lucem edidit, deceret potius in Ecclesia Catholica talia obrui silëtij cinere, quã typis tam splendide euulgari. Aiüt ergo nugones: Qui gemmam possideat, cui inculptus aries, leo, vel sagittarius, cuctis eum gratum & gratiosum fore: cui virgo, taurus capricornus, hunc religionis amplectēdæ auidum effici; cui gemini, libra, aquarius, hos amicos fidos, legum tenaces & concordiaē studiosos fore, contra cui cancer, scorpius, pisces, ijs inferendum amorem, iniquitatis, leuitatis, mendacij: cui Saturni character, is gliscens robore; cui Iouis, amabilis, fortunatus, ad summos honores prouehendus, cui Martis, inuictus; cui Solis, opulentus; cui Veneris, immerfabilis, & omnium compos vortorum: idem, cui Lunæ. Quid multa? nulla est imago stellæ, cui nō peculiaris efficacia inheret. Mitto stellas, draconis figura, lætū facit, & diuitem; astrolabij, fatidicum; idem (vide) asini si chrysolitho inculpta: ranæ, inimicos ad pacem, amicos ad odium impellit; cameli, dæmones cogit, &c. *hæc ille lib. 3. de gemmis à c. 6. vsq; ad c. vlt.* Si nugabatur, certè crasse ridet Prælatum illum, vnum ex Ecclesiæ cardinibus, cui opus inscribit: si serid, non habeo, qui excussem, cum ea quæ solius Dei sunt: infundere prophetiam, & religionis ac fidei amorem, tenacitatemque & similia, tribuit asinorum & siderum figuris: Nonne hoc est suadere, vt relictis bonis

A artibus, & studijs Ethicis, demergat se humana curiositas in barathrū superstitionum, & facere, vt cuique sit Deus annulus sculptus quem dextra gerit?

Sed alia ex parte negotium facescunt Pomponat. & Caietanus. Ille, cum obijcimus, pentagonos circulos, & alia huiusmodi signa aut characteres duntaxat esse qualitates quasdam quantitates: ipsam verò quantitatem non esse principium operatiuum; Respondet, non esse figuram principium operationis, sed tamen ad operationem plurimum conferre: sic enim deformē materiæ figuram hominis animo tristitiã, speciosam verò eidem gaudium adferre. quod sine ratione ab eo dicitur, quia Magici characteres, nihil neq; pulchritudinis, neque deformitatis notatu dignæ, aut idoneæ ad has passiones gignendas, habent. Quod cum ipsemet videret Pomponat. tandem confugit ad credulitatem ijs vtentium. Verum credulitatis non maior vis est, quam imaginationis: de qua vide dicta præcedenti capit.

C Caietan. vt erat acuto ingenio & peracri, vltro etiam communem sententiam nonnullis laesit. *k 2. 2. q. 96. 2. 2.*

Primò sic ratiocinatur. figura, licet non sit ipsum principium operationis, est tamen comprincipium, ergo, vt est figura, habet peculiarem effectum. Antecedens probat, tum quia in artificij instrumentis efficit figura, vt illa sic, vel sic operentur: tum quia ferrum latum super aquas fertur, quod si in formam aliam contrahas, demergetur. Respondet, figuram esse cōprincipium in motu locali, & operationib. quæ per hunc motum fiunt: vt sunt variæ diuisiones continui per dolabram, per malleum, per asciam, per terram: non verò in operationibus, quæ fiunt per alterationem: neque id probant eius confirma-

tiones.

mente debilis atque inualidus admodum prodit in lucem. Aliud semen perficit fœtum non tantum mense, & tunc fœtus ante hunc mensem non conatur exire, soletque adeo robustus esse, vt impedimenta cuncta contraria, vel ei non resistant, vel per resistantiã, quando mater vterum fert diutius, non admodum debilitetur. Vide Hippocratem *lib. de Oñimestripartu*, quem tutius hac in re sequeris, quàm Academicos ad numerorum vim superstitione confugientes, quorum dicta inuenies in opere erudito Fabij Paulini *lib. 6. Hebdomad. c. 4.* Hippocratem secutus idem respondit Andr. Laurentius l. 8. hist. Anatom. cap. 9. & q. 30. Annorum climactericorum ratio, vt & Criticorum dierum, potissimum pendet ab humorum & complexionis, quæ in hominibus sunt, ratione ac periodo quadam naturali: Nam ad musicorum numerorum vim confugientes Pythagoræos, & ad Arithmeticos calculos reducentes alios, aut astrologorum planetarias nugæ prouocantes Astrologos accurate retulat Andr. Laurentius l. 3. de crifibus, vsque ad cap. 8. Fracastorium, qui l. de causis criticorum dierum omnia retulit ad motum humoris melancholici, refellit id c. 9. & 10. & postea tandè cap. 13. suam sententiam proponit, causas esse duas, materialem & efficientem. Materialem esse quemlibet humorem noxium quantitate vel qualitate peccantem. Efficientem esse duplicem, vniuersalem & particularè. Vniuersalem & remotam esse cælum, cuius vires ferè omnes Luna excipiat, & nobis communicet. Particularem & propinquam esse ipsam naturam, quam Hippocrates vocat calorem inlitum, Galenus facultatem corpus dispensantem, alij temperiem siue spiritum vocant: quæ sic motiones suas statis cir-

A cuitibus perficit, quasi ratione vteretur: quod si aliquãdo errat, id à materia vitio procedit, eam contumacia sua vincentis.

Iraque quod tardior vel celerior sit crisis, id partim materiali, partim efficienti causæ tribuendum. Si enim humor sit temperamento calidus, substantia tenuis, & qualitate benignus, facilius à natura domari, celerius coqui, & excerni: Si crassus, frigidus & contumax, difficilius. item à validiore natura, citius; à debiliore, tardius coqui.

B Quod autem nunc pari, nunc impari die contingat crisis, id à sola materiali causa provenire, nempe peculiari humoris cuiusque motu; bilem tertio quoque die moueri, pituitã quotidie, melancholicum humorem quarto die, Ergo biliosos morbos omnes imparibus iudicari diebus, cæteros quotidie ex paribus: quia iisdem diebus morbi iudicandi, quibus mouentur. Huius quotidiani, tertiani, & quartani motus causam non minus occultam esse, quam magnetis aut chatarticonum sunt proprietates.

C Quod denique septenarijs tantum perfectæ & salutare crises perficiantur, id totum efficienti causæ tribuendum. *Natura*, (inquit) *desinitum sibi elegit tempus, quo motus suos & crises perficit. Tempus illud sola experientia* (quam solam Hippocrates secutus, vt docui idem cap. 11.) *Septimo die, decimoquarto, vigesimo, perfectas & salutare crises saepe contingere: Sunt igitur prefixi illi dies, & à natura ordinati. Cur autem septenarium potius, quàm alium numerum, sibi pro delictis elegerit natura*: Fatetur id altioris esse contemplationis, & Theologicam reddit rationem. *Hoc ideo factum, quia verum omnium Parens & Creator Deus eam Natura legem imposuit. Nam & diei septimo benedixit Deus, & cum filius israel, van-*

quam celebratissimum commendauit, & septimo die post absolutam vniuersi istius, quod oculis cernimus, creationem, quieuit ab operibus suis. Naturam ergo cuiusque particularem crises septimo quoque die perfectas moliri, nec eas alio vnam aggredi die, nisi aut impedita aut lacelsita fuerit, & ideo propter huiusmodi impedimenta, nonnunquam intercedentibus diebus seu intercalariibus crises fiunt (de quo idem egit lib. 2. à cap. 13. & hoc li. 13. cap. 15. Particularem denique hanc causam ab illa vniuersali efficiente, nempe cæli motu, iuari, vt si aliquando accidat lunæ septimanas cum septenarijs morbis concurrere, crises inde merito felicior facilliorque speretur. & hætenus tantum à Galeno in lib. de diebus decretorijs Astrologos iuari, de quibus egerat Laurentius d. libro 3. cap. 7. & 8.

Cur denique quilibet septenarius suum habeat indicem, nempe quaternarium, causam esse commune physicis & arithmeticis axioma, partes de suis proximis totis iudicare: vt cum architectus ex fundamento parietes, ex parietibus tectum futurum, totamque domum colligit. Septenarij partes in quas proximè resoluitur duas esse: quatuor scilicet, & tria: Sed propinquior est quaternarius, indicabit ergo quartus septimum: & vndecimus, qui secundæ septimanæ quartus est, decimum quartum; & decimus septimus, qui tertiæ septimanæ quartus est, vigesimum. Quinetiam quartus dies septimanæ mediusest, parique cum extremis iungitur societate, vnde fit, vt si primus dies morbum discutere aggrediatur, ei finem quartus imponat: Si primus nihil tentet, sed quartus morbum iudicare aggrediatur, septimus finem imponat.] Hætenus ille Regis Christianismi medicus.

A Ex dictis sequitur, si quos Pentaphylli herba effectus habeat, nõ ipsi quinario sed substantiæ foliorum, tribuendos. Superstitiosum autem esse, quod vnum eius folium ephimeram, tria tertianam, quatuor quartanam sanent, item quod heliotropij grana tria tertianam, quatuor quartanam profint; ite alia, huiusmodi in medicinis per ligamenta seruari malo exemplo solitis. tale quoque fuerit arbitrari pilulas seu catapotia impari numero plus prodesse, quã pari, licet equali prebeantur quantitate. Mulci numeri vi magna pollent, non vt numeri, sed vt tonorum varietate, & soni modulamine suauiter animum afficientes: qua de re mox plura. Sequitur etiã ex dictis vanos esse ac superstitiosos, qui vim aliquã inesse volut certis psalmis: eo quod certo numero sint collocati, & eos credunt efficaces, vt prospere cœpta legenti succedant, vel vt grauibus periculis liberentur, vt Psal. 1. *Beatus vir*: quia vnitas est quid perfectum, quasi verò septenarijs & senarijs, & quinarijs, & ternarijs sua quoque non sit perfectio. Dicunt etiam Psal. 10. *In Domino confido*, felicem esse, quia denarius numerus est bonus: & quia centenarius ex decies decem conflatur, ideo adhuc feliciore esse centesimum Psalmum, *Misericordiam, & iudicium*. Refelluntur, quia denarius, aut centenarius, quatenus numeri sunt, bonitatem realem nullam habent. Nã nec physicam, nec ethicam bonitatem habent, sed artificiosam tantum ab imaginatione numerantis procedentem, quæ non obtinet vllam in corpora, seu res quæ numerantur, efficacitatem. Deinde in Hebræo fonte alius ordo Psalmorum, quàm in versione Latina: ergo qui psalmus felix est secundum versionem Latinam, infelix erit secundum fontem Hebræum, quod est dictum absurdissimum: vel, di-

centi-

centi Hebraicè vnus erit felix, & dicēti Latine allus: quod æquè ridiculum. Meritò igitur hos numerarios psalmisticos damnat Ciruelus Darocensis p. 3. *de superstitionib. c. 6. in fine.*

Cæterum fraus & dolus Magorum numerariorum ex eo quoque deprehenditur, quòd Archimagus ex Proclo tradidit: non agere ipsos de numero sensili & materiali, sed de formali (vt vocant) & rationali. Etenim ratio formalis numeri nihil est aliud quàm illud ipsum, quo plura indiuidua, plura sunt & ab vnitare recedunt, quod siue fit pura negatio, siue quid posituum, certè nihil ad operandum efficax indiuiduis adiungit. Nimirum nebulones, sub hac voce formalis numeri, aliquid occultant, quod ad ipsam dæmonis ex pacto operationem pertineat. Confirmatur hæc coniectura vehementer, quia priscei hæretici, qui numeris multum tribuerunt, de Magis idem conuicti non semel fuerunt. De Basilidianis id Irenæus prodit, post quem cæteri, eisdem de Marco constat vetustissimo illo hæretico, & de Gnosticis omnibus.

Cautè igitur legenda, quæ, de efficacia imparis numeri, maiore, quàm paris, congerit, nec satis digere, Petrus Gregorius in Syntaxi artis mirabilis, qui, quod eam sententiam tribuit orthodoxis patribus D. Hieronymo & Cypriano, magnam illis iniuriam facit, cumque loca eorum nulla citet, meritò vanitatis in ea re arguitur, dum, quod patres de imparis numeri mysterijs, (quod vnitas, & Trinitas in sacrosancta cernantur Trinitate) & præstantia differunt: hoc ille, ad nescio quam vim physicam, cum Agrippa Mago & hæretico, quem patribus testem adiungit, ne quid dicam grauius, inconsideratè retulit: Vide D. Hieron. apolog. pro

A libris contra Iouinianum sub finem, & deprehendes meritò hæc à medici, & ab Hieronymo, Origenem, Tertullianum, Cyprianumque citari. quib. hoc Petrus Gregor. impedit. videndum etiam ne quid vanæ superstitionis haurias ex libro Fabij Paulini *de numero Septenario*: nam quæ ille, non tam ex sua, quàm Platoniorum sententia, plurima retulit, ea Catholicæ Theologiæ parum sunt consentanea, vt quod illi musicis numeris Magicam vim satis apertè tribuerunt. Nam quæ de vi musicæ commenti poetæ, illa Platonici in Numerorum, quæ numeri, virtutem transtulerunt. Scripserant de orphei musica; illam dæmonibus, animantibus brutis, saxi, arboribus imperasse. Sic enim Ouidius, de arboribus;

---qua postquam parte resedit

DIs genitus vates, & sila sonantia mouit;

Vnbra loco venit; non Chaonis abfuit arbor,

Non nemus Eliadum, non frondibus effulsus altris,

Nec tilia molles, nec sagus & innuba laurus.

Vos quoque flexibiles hedera venistis, & vna

Pampinea vites, & amicta visibus vlni, &c.

Metamorph. lib. 10. & Seneca Herc. Fur. addit de dæmonibus, feris, & saxi, & fluuijs.

Quasi silvas, & aquas, saxaque traxerant.

Ars, quæ prabuerrat fluminibus moras:

Ad cuius sonitum constiterant ferae, Mulcet non solitis vocibus inferos.

Ventos addit Horatius.

Vnde vocalem remerè insecuta Orphea silua:

Arte materna rapidos morantem

Fluminum

De v. musicis.

51. r. c. 28.
Tertul.
e præf.
46. Ep.
han. hæ.
ef. 24. &
lij.
Irenæus
1. c. 12.
Irenæus
b. 2. c. 27.
ib. 15. c.
o.

Fluminum lapsus, celeresque ventos.
De manibus, & dæmonibus idem tradidit Virgilius 4. Georg. & 6. Æneid. Ouid. Seneca, Horatius, Propertius, & hæc breuiter complexus Manilius, adfinxit de sideribus.

At lyra diductu per cælum cornibus inter

Sidera conspicitur, qua quondam ceperat Orpheus

Omne quod attigerat cantu; Manesq; per ipsos

Fecit iter domuitque infernas carmine leges.

Huc simul honos, similiq; potentia causa:

Tunc siluas, & saxa trahens, nunc sidera ducit,

Et rapit immensum mundi reuolubili orbem.

Ecce ut vim musici numeri porrigant in aquam, aerem, terram, cælum, sidera, & inferos. Sed & illud inuenio apud Plinium de cantu; Figularum opera multum rumpi credunt tali modo, & de serpentibus contrahi Musarum cantu, etiam in nocturna quiete, lib. 28. c. 22. Cuius rei, quamuis noster amicus, de re litteraria, ut qui optimè meritis, credat rationem non querendam, sed esse anilem quandam veterum opinionem tamen, quia de serpentum incantatione nonnulla in S. S. mentio est, ut ostendam lib. seq. videtur ratio diligenter inuestiganda.

In primis arbitror, distinguendum inter modos musicos, & susurros magicos, seu mala carmina: his nullam vim inesse naturalem, sed dæmonem ex pacto serpentes soporare, urnas diffringere, & quæ talia, facere: illis vim physicam inesse. Ut verò intelligamus, quæ & quanta in sit, rursus distinguendum inter ea, quæ sensu prædita, & quæ sensu expertia. nam nihil dubito anima-

A lia sensu auditus prædita, musicis modis capi posse, & eatenus admiserim, quæ de miris musicis effectibus adferunt prædicti poætæ, & ut ipse ait, *senilem recitans fabulam*. Martianus Capella li. de Musica. Nam quod Fabius Paulinus ea vult vltèrius obtinere, nõ credo: Sed in ijs, quæ ad animantia aurita pertinent, verisimilia fateor; ut & in Eusebij verbis *de laudibus Constantini*;

B quæ vero ad insensibilia, reijcula & ridicula puto, et de saxis & siluis, &c. Et ideo argumento Plutarchi in *Sympos.* & Solini ca. 7. *Polibist.* quo ab Arionis delphine, ad Megarenfes vel Thebanos muros argumentantur, non assentior. capi carmine fera potuit, saxa non potuerunt. Nihilominus censet vir ille doctus, disputandi saltem (ut ait) gratia ostendi posse, hanc attractionem siluarum & saxorum veram fuisse: Sed postea fol. 284. protestatur, se quæ ad probandum affert omnia ex Platonicoꝝ solummodo mète asserere; nec assentiri, nisi quatenus cum sacrosanctæ Ecclesiæ sanctionibus consentiunt. Prudenter hoc & caute, sibi: melius etiam alijs cauisset, si postquam poëtarum illa & Platonicoꝝ deliria, tam diligenter & callide aliquot capitibus proposuerat; censuram singulis seu antidotum ex Catholicæ Theologiæ apotheca apposuisset, ne phaleratis illis dictis minus eruditi decipiantur. Non fecit: quare nonnullum precium operæ futurum, si coner præstare, quod ab instituto nostro minimè alienum arbitror: strictim tamen & indicando, quid in eius argumentis lectori cauendum.

C

D Primum cap. 5. citat poëtas, & quos citauit scriptores Ethnicos; quibus quatenus credendum, non repeto. Nec Nicolai Vicentini musici verba pertinet ad fabulosa illa de Amphione & Orpheo; sed ad veros effectus, quos veteres

E

memorarunt: nec Steuchus Eugubinus in Psal. 67. in titid aliud adfert, quã nudam fabulã Threiciã commemorationem. Hã quo ad auctoritates ab eo citatas sufficient.

Cap. 6. & 7. modos proponit omnino septem, quibus hãc mira Orpheus facere potuerit; quos priusquã discutiamus, illud mihi spero neminem fore, qui non concedat: non qui probat fieri potuisse, eum continuo id factum euincere. quid; qui se demonstraturum id pollicitus, ne probabiliter quidem (aut fallor magnoperè) id fieri posse probauit, nisi vltima ratione, quã ad musices vim nihil omnino facit. Et principio fundamentum locat omnium modorum, quod est huiusmodi. *mo- uetur cœlum harmonia, & potissimum ipsi planeta.* quid si cum Aristotele id negem? nonne delebitur tota ædificij delineatio: agam benignius. esto. quid tum? hãc Harmonia (ipso Proclo & Platonicis alijs testantibus) non est sensu corporeo perceptibilis, sed animo tantum ac mentes cuius qui saxa & arbores expertes esse neget, cautes ipse sit protecto & caudex. Deinde, ait, *inferiora omnia subiecta esse planetis, & à stellis vim accipere.* quod, quia nimis indefinitè, & vniuersim dictum, certè negamus. probat experimento florum & herbarum; quã ad lunã incrementa & solis conuersiones mutantur, moventur, crescunt, marcescunt; animalium quoque quã siderum naturas sequuntur; & lapidum, quorum eadem lex est, vt Heliotropij, qui solem imitantur, Selenitis qui lunã, Helioselini qui vtrũque sidus, magnetis qui cynosurã. Quã tamen omnia dicimus ad occultas quasdam qualitates, ijs rebus insitas, referenda. nam si non pendet hoc à peculiari natura lapidum, animalium, fructicum horum, si hoc totum oritur à

A subiectione illa inferiorum corporum ad stellas; cur non ceterã herbã, animalia, lapides idem perpetiuntur? sed pergit, & admirandos sympathiã & antipathiã memorat effectus, & contendite eos inde nasci, quod omnes res naturales à stellarum radijs illis dicatis, peculiari caractere virtutis earũ participi inflantur, & superiora corpora in hãc inferiora vires suas infundant: cogor repetere nonnulla ex *cap. 39. 1.* & leuiter iterum delibare. fateor cœlorum orbis & astra non nihil influere virium in res inferiores; sed non quiduis promiscue cuius, verum pro natura substantiã siue essentiã cuiusque rei, apte & diuersimode, & præterea pro dispositione quoque qualitatum. & conditione, singulorum indiuiduorum. Sic enim, non adamas, sed magnes conuertitur; non ad Orientis viciniora signa, sed ad Arcton. Si cynosura influit in magnetem quia inferior; cur non in ferrum, plumbum, aut alios lapides? Deinde multo præstantioris est efficacitã, vim attrahendi tribuere alteri: quam ipsum illud attrahere ad se. verbi gratia, efficaciore influxu indigeret cynosura, ad dandum magneti vim ferrum alliciendi, quã ad attrahendum ipsum magnetem. Nec sequitur, magnes attrahit ferrum, & magnes attrahitur à cynosura: ergo magnes vim ferrum attrahendi accepit influxu cynosurã. Quã potest esse tanta vis efficacitã siderũ, vt in res adeo differentes specie ac genere; ventos, fluuios, montes, siluas, saxa, dæmones, musicum sonum faciant efficaciter hãc omnia imperio quodam operantem? quo pacto idem sonus vnus citharã tam diuersa potuit attrahere? frustra confugas ad sympathias & antipathias: nam hãc non defluunt ex sideribus, non defluuntur ab orbibus cœlestibus, sed

ipsas

ipſas rerum differentias & ſpecificas formas conſequuntur. At quæ de peculiari illo charactere aſtrorum Platonici iactitant; ea Theologi (hoc eſt Philoſophi Chriſtiani) vt commentitia, & de ſuperſtitione vehementer ſuſpecta, iam pridem exploſerunt. Nos ergo iubeamus illa valere, quia Catholici ſumus, quia ſuperſtitionem deteſtamur. Quæ addit, maioris momenti non ſunt. Nec enim *naturalis Magia*, cum vult ſummis infima in-
eſſe, & in imis latere ſumma; tam con-
fuſum chaos voluit inducere, vt cun-
ctis imis omnia ſumma & cuncta i-
ma ſummis omnibus velit ineſſe; ſed
quædam quibusdam: nempe ijs, quo-
rum formæ ſpecificæ idoneæ ſunt, ad
ſummorum influxus recipiendos: quæ
conditio inſenſilibus iſtis deeſt. Vnus
eſt ac ſolus Deus; in quo vno cætera om-
nia excellenti quadam eminentique
ſunt dignitate: ipſe ſolus eſt harmonia
ſui, & vniuerſi: & hoc ſenſu ſolummo-
do verum eſt, *ἀρμονίαὶ ὁὐρανὸν τὸ πᾶν*,
harmoniam vniuerſa continere: quia
videlicet Deus omnia in numero, pon-
dere, & meſura diſpoſuit. Quod vl-
terius Anton. Mizaldus tetenderit *lib.*
de harmonia cæli & terræ, factum ab
eo, nec piè, nec philoſophicè. Quod
Macrobius aſſerit, *Muſica capi omne*
quod viuunt: id ſi de muſica ſoni corporei
& veri loquimur: non niſi de illis crea-
turis verum eſt, quæ ſenſu auditus ve-
re prædita ſunt: ſi de muſica capias me-
taphoricæ vel imaginariæ aut ſpeculati-
uæ illa, quæ in nuda quadam propor-
tione quantitatiua poſita eſt; nihil ad
Dionyſium, quod aiunt. nam ſaxa, &
thylas talis muſica, non niſi imaginariè
& metaphoricè duxerit. *Mundi ani-*
ma quadam, animari & viuere que-
cunque in mundo ſunt, eſt merum fi-
gmentum gentiliū philoſophorum

A in Theologorum ſcholis iam pridem
damnatum: cum nulla ſit mundi a-
nima ſegregata à formis ſubſtanciali-
bus rerum ſingularum. Si ſaxa viua
ſunt, vt voluere poſt Thaletem & Ti-
mæum Philoponus *libro primo de anima*
& alij, & multis Paulinus *capite ſexto*
nititur probare; viuunt animâ propriâ,
non communi; & propriâ, quali viuæ
ſunt arbores, vegetante dumtaxat, non
ſenſitiua. nec aliud vel Hippocratis *l. b.*
de naturâ pueri, vel Plotini 4. *Ennead.*
4. argumentis probatur. Quale verò
illud, & an Eccleſiæ tolerandum?
ſtellas viſu & ratione præditas, quod
dicitur *fol. 198.* cuius dogmatis falſitas
erronea doctiſſimè ab Eſpencæo *lib.*
de animatione cælorum antè multos an-
nos fuit demonſtrata. At *lapides va-*
rij varie à ſtellarum radijs mouentur: vt
ſelenites, qui non ſolum figura & colo-
ribus lunam imitantur, ſed etiam mo-
tu: illam enim vſque ſubſequitur,
vel potius cum illa circumfertur:
vt *magnes*, qui vim quoque motum
alijs tradendi, & in alios transferen-
di accepit; vt *pantaura*, lapis ab Apol-
lonio inuentus, qui cæteros ipſe lapi-
des trahit; vt *androdemas*, qui argen-
tum, æs, & ferrum; vt lapis ille Cy-
zici fugitiuus, quem Argonautæ pro
anchora vti ibi reliquerant, & Cyzicæ-
ni è Pritanæo ſæpe profugum plumbo
fixerunt: vt *automata* varia Boetij &
aliorum, quæ motum hunc acceperè à
radijs ſiderum, teſe in loca & corpora
iſta inferiora penetrantium, & in ea
agentium: ſicut etiam obiecta imago in
ſpeculare vitrum, & *paries* in vocem refle-
ctendam, & *ignis* in ſulphur atque eſcam.
Hæc ille: quæ me à ſententia nequeant
dimouere. Nam ſine neceſſitate vl-
la hi radij conſtituuntur, quos alias re-
futauiſmus. *Automata* illa, cum ſint ar-
tificioſa, ab artificio humano per certa

quædam instrumenta mathematicis
fulra proportionibus, tendiculis, rotu-
lis, &c. vim acceperunt, non à stellis, &
ab intrinseco, non extrinsecus patiebā-
tur, & mouebantur: vt cernere est in il-
lo B. Francisco, & alijs nonnullis, quæ
serenissimus Archidux Austriæ, dux
Styriæ, Carinthiæ, &c. Ferdinandus Ca-
roli F. Ferdinādi N. maioribus suis re-
ligionis zelo, & virtute, dignissimus,
possidet. *Ignis* agit in sulphur & in es-
cam, non in alia, quia alia carent dispo-
sitionibus ad subitam inflammationē
requisitis. *Specula* reddunt imagines so-
la superficiē politura diaphana, & splē-
dida æqualitate, per congruam incru-
stationem terminata. *Echo* sola voci
repercussione resultat: & hæc omnia
promiscue obtinent, quouis planeta,
aut sidere dominante. Quod & in *mag-
nere*, a *Andromante*, *pantaura*, & alijs
lapidibus deprehendas. Vnde patet nō
à cœlesti corpore, sed à propria (quod
cogor sapius repetere, quia aduersarij
eadem sapius inculcant) forma & spe-
cie hæc vim hinc gemmis inditam cœ-
lo nihil largiente, præter communem
suum & ordinarium influxum: atque
ita *selenites* propter occultam ali-
quam qualitatem, à specifica differentia
eius manantem, admirandas illas mu-
tationes colorum & motus edit; eo
quod qualitas illa lunaribus qualitati-
bus amica quadam naturæ similitudi-
ne, & (vt sic loquar) amoris physici
vinculo, colligetur. Nec mirum nos has
qualitates explicare non posse; quia ipsi
fontes earum, nempe differentiæ speci-
ficæ, nos latent. Ponendas tamen diffe-
rentia specificæ conuincit. Nam diuer-
sa species diuerfas dispositiones natura-
les requirit: & medicis experimento
compertum est, quædam se totis, hoc
differentiæ specificæ seu formæ ratio-
ne; quædam non nisi vna aliqua quali-

A tate ad certos effectus idonea reperiri:
& quæ talia, illa quouis tempore vim
illam apta nata sunt exercere, nec opus
est expectare, dum istud vel illud astrū
dominetur.

B Vanitas commentū huius Platonici
adhuc clarius elucet, si modum ip-
sum, quem ex refutatis hinc argumen-
tis eliciunt, prescius consideres: hunc
ita expressum habes. *fol. centesimo no-
nagesimo septimo.* Quemadmodum ex
certa herbarum & vaporum commistione
& compositione, per artem medicam astro-
nomicamque confecta, constituitur communis
quædam forma vel harmonia, siderum
muneribus & quasi dote ornata; vt in the-
riaca, que mirificam habere vim existi-
matur, aduersus aduentantem senectutem
atque venenum, tribus in ea pariter con-
sentientibus virtutibus, cœlesti scilicet, per
C artificium oportuna admixtionis accersitæ;
altera item cœlesti, sed partibus eius natu-
raliter insita: tertia demum elementari. Sic
ex tonū, primo quidem ad siderum normam
delectis, deinde ad eorummet exemplar &
conuenientiam inter se compositū; commu-
nis, quasi quadam harmonia forma colligi-
tur, & in ea cœlestis etiam vis suboritur:
D cœlesti illa huius similiter temperata respon-
denti harmonia, que virtus cœlestis deuoca-
ta, possit animos flectere, delectare, ad iram
impellere, cohibereque.]

E In quibus verbis congeriem quandā
video falsarum suppositionū. I. Quod
per astrologicas obseruationes vult
theriacā & cætera medicamenta com-
poni & admisceri, quæro quo tempore
pharmacopæo sit astrorum iste situs
considerandus, an herbarum legenda-
rum, an miscendarum, an vtroque? si
vtroque, annus Platonici ille magnus
est expectandus, & interea virtus her-
barum emarcescet. Si legendarum, at-
qui quando miscbuntur, forserit in-

fluxus

fluxus contrarius: si miscendarum; non vno die, sed sæpè multis hæc cōmixtio fit, deinde qui fieri potest, vt cum tanta sit diuersitas, immò & contrariæ quandoque qualitates herbarum miscendarum, vnus & idem cœli influxus, vno tēpore, idē tribuat singulis, quod singula requirunt, & quod conueniat vniuersis? Item communi: illa forma est chymæra tantū Platonica, & quoddam ens rationis, nusquam subsistens, vel existens: vt etiam prima illa vis cœlestis dependens à certa dierum, & mēsiū & annorum obseruatione superstitiosa. Hanc denique vim volunt cōmisceri virtuti primæ cœlo deuocata (nonne videris, lector, tibi audire ritus magicos Numæ de Ioue Elicio, & similibus: sed pergunt; ad deuocandum autem, esse nec esse cognitionem conuenientiam tonorum cum regulis; ad hanc cognitionem teste Ficino, tres regulas astronomos præscribere. Prima est, indagare, quas in se vires habeat, & quos effectus ex se producat quælibet stella, sidus, & aspectus; & quæ horum quodque ferat, & quæ auferat: & in sonis, atque verborum significationibus hæc cuncta inferenda; reiicere oportere quæ auferant, & ea musicum detestari, probare verò, quæ ferant. Secunda est, considerare quæ stella, cui loco, vel rei, vel homini maximè dominetur; & obseruare, qualibus passim sonis atque cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmoniæ quælibet ex natura res sit constituta (id est, qua proportione, & quomodo.) vt ipse similes quoddam musicus adhibeat, vna cum significationibus, quæ sideribus iisdem studet exponere.

Tertia est regula, animaduertere situs aspectusque stellarum quotidianos, & sub his explorare ad quales potissimum sermones, cantus, motus, saltus,

A mores actus incitari homines, & res singulæ ad quos effectus soleant: vt similia pro virili in cantibus adhibeat, & imitetur cœlo simili placituris, similemque suscepturis influxum: Hactenus illi: quæ omnia nos, vt futilia & magiæ veritæ quædam regmina & inuolucra, reiicimus, *capite 3. quæst. 1. & capite 4. quæst. 1. &* quoad verba illa significantia, reiiciemus mox seq. quæstione. Prima regula illis falsis fundamentis innititur, & obseruationem exigit, cui adipsicendæ nullius hominis vita, sed nec cornicis sæcula, sufficiant, quæ etiam est in se incertissima. Secunda non est expertis erroris & herelis, cententium altrahominibus dominari, de qua differemus (Deo dante) *libro tertio disputationum contra diuinationem astrologicam.* Tertia, quoad res sensus expertes, cantu aut voce mouendas, vt docui, ridicula & indigna philosophis est censenda.

C Cum ergo talia sint Platoniorum fundamenta non obscurum est aliquid videntibus, quàm solidè & prudenter arenæ inædificentur septem illi modi, quibus *capite 7.* asserit, Orpheum verè & re ipsa saxa, & siluas, trahere cum animantibus ad cytharæ modulos potuisse: Sed qui isti modi?

D Primus est id fieri potuisse vi ipsa musicæ cœlorum, vt dixi, influxum eliciente, deducente, attrahente. Hic modus nititur duabus falsis hypothesis: scilicet, esse quandam mundi animam, harmonicis numeris compositam, res singulas peruadentem; quæ musico concentu delictetur, item cœlum & sidera esse animata anima rationis com-pote, & quæ ira concitetur, & voce sonora demulceatur. Quæ cuncta à Theologis improbari, ipsemet Paulinus fatetur.

Secundus est, hac virtute præditū esse

cantum, non soni tantum ratione, sed ex occulta quoque vi verborum, quae celestem illam vim detrahi de superna sede posse censent; & confirmant prodigij plenius verborum alijs effectibus, quae omnia prudenter Paulinus ex Theologorum praescripto ad demonum fraudes referenda non diffiteretur fol. 204. & 206.

Tertius est dependens ex illa astrologica obseruatione, cui Ptolomaeus & Albumazar, & similes plurimum tribuere: hunc quoque Paulinus fol. 207. Magicam annumerat; addere debuit, illicitam & daemonicam, nequis de naturali accipiat.

Quartus inde petitur, quod proportionum numerorum vim habeant similem figuris: figurarum vero certis lineis & punctis conformatarum admiranda sit efficacia: & quia lyra Orphei, ad caelestis lyrae figuram fuerit conformata. Sed hanc rationem, & Platoniorum de figurarum virtute deliramentum, merito Paulinus cum Theologis nugae & somnia esse credit, & addit Concilij ac Pontificum decretis esse prohibitum huiusmodi studium. Ego refutau. d. c. 1. q. 4.

Quintus modus, est petitus a vi quadam eximia natura, quae soli Orphei, vel cum paucis, erat concessum; per quandam sympathiae rationem illi cum rebus omnibus: per quasdam indiuiduas conditiones ad hoc aptas; inditam: ut videmus rebus innumeris a natura quasdam virtutes mirificas insitas, quarum plurima exempla idem accumulatur Paulinus a fol. 210. sed misceat veratilis, comperta incompetis: ijs quae in S. S. legimus, quae apud poetas leguntur: & quae diuino facta miraculo, ijs quae naturali vi perficiuntur. Quid enim cum natura commune robori Samsonis? aut quae vir-

A tus illa naturalis comae vel capillis infusa? nec vlla vi naturali Franciae Reges strumam sanant contactu: nec asina Balaam loquens, nec campana Villillae, nec pisciculi coenobij Mauriciani, inter naturam admiranda debuerunt numerari: nec verisimile est Orphei vim illam attractiuam lapidum ac filuarum a natura datam. Nam exemplorum, quae physica ratione constant, & ab eo referuntur omnia sic vim exerunt in vnus tantum speciei materiam, ut in alterius nihil tale queant. Magnes ferrum attrahit, non auri minorem molem, Tentiritas crocodili fugiunt, non aspidem aut hippopotami, lupini tergoris tympanum in agninae pellis tympanum valet, non in vitulinae. Galli cantum formidat leo, non vulpes, & sic de caeteris dicendum. At Orpheum censent isti vim habuisse deducendi cantu non tantum quercus, sed omnes omnino species arboreas, nec arbores tantum, sed & qualiacunque saxa & marmora, rupes ipsas & vastos montes, Oslam, Rhodopen, &c. animalia quoque, non docilia modo, ut sunt elephas, ac delphin, & cerui: sed feras maxime efferas ac stolidas cuiusque speciei.

D
E
Sextus modus tradit admixtionem artificiosam & naturalem elementorum. Verum haec etiam mirifica quandoque perficiat, in quaestione tamen, de qua nunc agimus, est superflua. Nam hic nulla naturalis elementorum admixtio interuenit; sed nuda per sonam citharae aeris verberatio, quae res inanitas non potest attrahere, nec sensus aurium expertia demulcere. Naturalis elementorum in cantu admixtionis nihil reperio: sed solam illam imaginatam triplicis generis virium commixtionem, quam esse nullam ostendi.

Septimus,

Septimus, est vis attractiua quædam fascinoſa ſeu magica: quam cum Plotinus d. libro 4. fieri velit, vel ex occultis quibusdam qualitatibus rerum, vel figuris, vel cantu vel deſiderio ſeu imaginatione; ſecundum & tertium modum iam reieciimus: quartum quoque, qua tribuit imaginationi virtutem efficacem in longè ab imaginante diſtantia: ſed & primum refutaui, oſtendens nullam dari poſſe phyſicam qualitatem occultam, quæ in tam diuerſæ ſpeciei, imò & generis res ſimul eodem modo queat operari, cum id eam ſit neceſſe facere per modum cauſæ, non primarię ſeu vniuerſalis, ſed ſecundarię & particularis. Nec enim vlla qualitas in eſt ſingularis vlli rei ſingulari, qua ſingularis eſt, quin ad diſpoſitiones indiuiduas pertineat, & ab iſtis dimanet, & proinde non niſi effectum particularem & ſibi proportionatum poteſt producere.

Reſtat ergo, illa que de inanimatorum attractione ſeruntur, eſſe vel fabuloſa, vel demoniaca operationis, vt veriſſime iudicauit Pauſanias lib. 6. Nam Orpheum magum inſignem fuiſſe, memini me apud Suidam legere.

Addamus muſices effectum alium mirabilem, *Tarantulam* vocant, inſectum ab vrbe Tarento Apulię, vbi frequens; eius duo ſunt genera, quæ videntur Buſtamantius in libro de animalibus ſacra ſcriptura & alij, non ſatis diſcernere. Vnum eſt ex genere lacertarum, quod ſtello vocari poteſt, *Salmanceſam* vocant Hiſpani, de quo non loquimur modò: alterum eſt ex genere araneorum, ſeu phalangiorum, Hiſpaniæ (quod ſciam) ignotum; huic peculiare eſt, quod ex Matthiolo in Dioſcoridem libro 2. capite 57. referam. Vagatur ætate in campis, & proſerpi-

A ex terræ cauernulis, & icit meſſores, quorum crura ocreis non munita; iciti alij perpetuò canunt, alij rident, alij plorant, alij ſaltant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigilijs afficiuntur, alij vomitionibus laborant, alij ſudant, alij tremebundi fiunt, alij pauoribus inſtantur; alij alia patiuntur incommoda, fiuntque phreneticis, lymphaticis, ac maniacis ſimiles. Sed mirum (addit Matthiolus) certè, quam facile huiusce veneni vis muſica malceatur. Quandoquidem, vt equidem aſſertari poſſum, auditu lyricis inſtrumentis, vel tibiaram ſono, primo ſtatim occurſu à languoribus ceſſant, & in medium tripudiare & ſaltare incipiunt, tamque diu rem proſequuntur, ac ſi ſani eſſent, & nullo vnquam tenerentur dolore; quod ſi eueniat, vt tibicines tantillum conqueſcant, ac interponant, non multo poſt tempore in terram concidunt, & ad priſtinos redeunt languores, niſi tandem in deſiciente ſonitu ſaliant, atque tripudient, donec veneni virus partim inſenſibiliter percutis meatu, partim per ſudorem exeat & diſcutiatur.

Ob id igitur tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimque mutantur, vt abſq; vlla ſonitus intermiſſione, tamdiu tripudient de morſu, quouſque penitus curati: cum tamen dum hac aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum theriaca, mithridatice, ac alijs, quæ venenorum morſibus aduerſantur. Hæc ille, quibus addendum videri muſicam iuuare, quia melancholicos & lymphaticos affectus venenū illud interit, ſi ad hoc aptū natū humorum corporis; & ideò muſica, quod S. S. profitetur, lætitiā in animo gignēte, pellitur noxa cōtraria. Cōfirmatur: quia nō quiuis moduli quibusuis ad morſus, ſed certi certis proſūt. Vnde natū, vt quidā hoc nō perpendentes, qui in eos inciderant, quibus congrua

modu-

tonforibus notissimam. Audiui, qui adderent; si quæ pupugerat tarantula, etiam in alio loco, moreretur, confestim morbo liberari iustum ab ea: quod si verum, admirandum sane est huius veneni miraculum: de cuius causa mihi non liquet. quæ enim dependentia veneni tam remoti à sua matrice seu fonte? aut quæ hæc operatio in tam distantibus?

QVÆSTIO III.

An verbis, & incantationibus vis insit morbos sanandi, aut mirifica perficiendi.

VIDE TVR Origenes a nō immunis ab hoc errore, quem secuti quidam medici valde superstitiosi. Q. Serenus, & Aetius, & alij. conatur Trallianus etiam Galeno ascribere: consentiunt Arabes ferè omnes Cabbalisticæ & recētiōres Iudæi; Magi quoque omnes, cū Agrippa & Paracelso: Plinius, c. & cum eo recentiores quidam, d qui Platoni nimis addicti. Item Cabalisticæ quarti ordinis. Nam vt hoc obiter dicam, tot eorum sunt ordines. primus eorum, qui sequuntur traditionem R. Rambani super Genesim, de quinquaginta portis intelligentiæ. Secundus, qui sequitur Abraham à Veneris, qui in libro suo de creatione mundi ponit triginta duas semitas sapientiæ, quas amplexi R. Isaac, & Iacob Cohen. In his duob. nihil deprehendo magicū, sed solas nugas. Tertius ordo fuit ponentium decē enumerationes, Nezer Zephyroth, vt Ioseph Castiliensis in sua Isagoge, Ioseph filius Carnicol. in libro portarum iustitiæ & Paulus Ritiusin Porta lucis: hi incipiunt viam sternere superstitioni. Quarti ordinis sunt, qui constituunt

ali. 7. & 5. contra Celsum. Serenus de re med. 4. r. us l. 8. c. 5. Oclavianus in Euphoristis. Marcel. Trallianus 1. 2. c. 2. Picius in Positione Magicis. Ficinus de vita Itulio sor. Pöpona. & c. ex l. C. etiam Grilland. de sortil. q. 8. & Pele Loyer. de spect. c. vi. & l. 4. ca. 4. & Aug. Thuanus in Parabola vincito.

A plura principia, nā quinquaginta portis addunt, litteras 22. alphabeti, & sic faciunt numerum 72. quem vocant SEMHAMAPHORES, nomen expositorium Dei, & dicunt esse numerum LXXII. Angelorum præsidium orbis, & per quos inuocatos edantur miracula ab hominibus, hanc docuere Ioseph Carnitof. & Recanath, & alij. Hæc est Cabala merè blasphemata & magica. Verum hi omnes diuersis fundamentis nituntur. Quidam impie negāt curandum, hisce rebus dæmonum opera interueniat, necne (vt Paracellus) qui proinde satis indicant ea naturaliter non perfici: & hoc dicere hæreticum est. Alij (vt, quos citavi, medici, & Plinius) solis adhærent experimentis, & quæ fieri vident, leuiter nimis illis ipsis, quæ cernunt adhiberi, medijs ascribunt, de ijs quæ non vident nihil cogitantes, Platonicis quoque Physiologia minus addicti, Magicis autem nugis nimis creduli: facile pronaturalibus superstitiosa multa receperunt, contra hos omnes hanc statuiamus.

C Conclusionem, Nulla vocabula vim habent naturalem vulnere vel morbos sanandi, vel noxas alias depellendi.]

D Dixi, Nulla (negans de quouis verborum genere) siue ore prolata, siue scripto comprehensa; siue sola & incomplexa (vt vocant) siue complexa, & in propositionem vel orationem aliquam versa aut prola relata: siue significatiua, siue nihil significantia: siue Hebræa, siue alterius linguæ: siue dicta cum sibilo aut afflatu, siue aliter, quomodocunque, absente, vel præfente ægro.

E Dixi, Vim naturalem, quia Zelotypia illa adiuratio & lex TORATH KINA, quicquid habebat efficacitatis, deorsum habebat: ferè sicut hodie.

dicens, verba medetur morbis corporis, &c. quod sane erroneum est. Nisi quis illos velit excusare dicendo, loqui de verbis, vt sunt pacto nixæ: sed hoc fore impropre vim verbis tribuere: quæ non exijs, sed ex pacto conuētu, & quidē per dæmonem.

מירת סכנת N um. 5.

preces

preces Ecclesiasticæ, formulæ Sacramentorum & Sacramentalium; & exorcismi, vim habent supernaturalē ex Dei institutione, vel gratioso concurrēdi modo: quæ de re nō est nostri instituti nunc differere. Nec enim (quod pro tota hac materiâ notandum) nunc agimus de opere naturali, vt opponitur operi animali, vel operi libero, vel operi violento, sed vt opponitur operi artificiali, vel etiam operi supernaturali. Deus ad huius vniuersi perfectionem primò statuit quendam *ordinem naturæ*, dum rebus singulis largitus est naturā suam atque essentiam peculiarem, & singulis dedit proprias huic naturæ congruentes operationes: quæ vocantur *operationes naturales*, quia naturæ suppositi sunt conuenientes. Deinde Deus addidit alium *ordinem supernaturalem*, qui potest diuidi in duas species, prima est *ordo gratiæ seu miraculosus*, (pro iisdem enim hæc duo nunc sumo) ad quem ordinem pertinent quædam operationes, quæ vires hominum & Angelorum omnium exsuperant: quarum operationum principium non est rei singularis natura, sed ipsa illa Dei gratia, voluntas absoluta, & omnipotentia: hæc dicuntur *operationes gratiæ & supernaturales*. strictè sumpta voce, item *operationes miraculosæ*. Altera est, *ordo prodigiosus*, qui ordo reipsa non excedit terminos naturalis ordinis, sed tantum dicitur excedere ratione modi, quem vel omnes homines, vel plerique ignorant: & ideo solemus eum quoque vocare supernaturalem, largè accepto vocabulo, christus autem ac significantius vocatur *ordo præternaturalis*; ad quem referuntur multæ mirificæ operationes factæ per bonos, vel malos Angelos motu locali, vel subita naturaliū agentium applicatione. Quoniam verò in his, effectus naturæ rerum secundū

A essentiam non repugnat, nec modus operandi vires Angelicas exsuperat, ideo tales effectus potius sunt naturales latè sumpta voce, quàm supernaturales: aut miraculosi propriè loquendo: & præternaturales, quam contrarij naturæ aut violenti: quia tamen vulgò censetur ordinem naturæ superare, ideo solent supernaturalibus, annumerari, sed propriè ac pressè præternaturales, aut miri, aut prodigiosi, debet vocari. Tres ergo Deus ordines statuit, naturalem, miraculosum, & prodigiosum: seu, si duos malis, naturalem & supernaturalem. His alium adiunxit ordinem hominum, nempe *Rerum artificialium*: quando res naturales, fini à se intento accommodans, & applicans, diuersas rebus formas indidit: quas illis natura nō tribuisset, nisi industria humani intellectus adlaborasset. Nunquam tamen potest humana industria quicquam efficere, quod rerum naturæ repugnet: quare naturali ordini accedit iste artificialis, non verò eū destruit, & subleuit potius quàm transcendit: & naturale, in hac & cæteris hoc tractatu questionibus primo tantum illo modo sumimus: vt tres illos alios ordines excludamus: artificialem, prodigiosum, & miraculosum.

D Notandum præterea, naturalem effectum à natura non produci, nisi motu, vel mutatione, sanitas autem mutatione fiat necesse est, mutatio non contingit, sine qualitatū actiuarum virtute. actiuæ qualitates ad operandum exigunt subiectum aptum, & idoneè ad agendum præparatum.

E Ex hoc fundamento contra cunctas aduersariorum machinas validè confurgit conclusio, quæ fuit omnium Patrum: excepto fortassis Origene: D. Thomæ, Gersonis, & Theologorum cunctorum (quod sciam:) Vlpiani e-

fl. 3. in
Princ. D.
de extra-
ordi. co-
gnit.
g Hippoc.
l. 1. de sacro
morb. Ga-
len. l. 6. &
10. simpli
medi Fer-
neliide ab
dit. rer.
caus. l. 2.
c. de cur.
sup. nat.
Beniuen.
lib. de abd
morb.
caus. 102.
Langii e-
pif. 33.
Franc. V.
lesij de fa-
cra philo-
soph. c. 3.
Auger.
Ferner. l. 2
metho. c.
12. Scalig.
lib. 16. d.
subtil. ca.
349. Cor-
dionch. l.
2. de mor-
venesi ca.
5. Bokeij
li. de phil-
tris ca. 1.
b Theoij.
lib. 9. de
fl. fl. plai
Plutarchi
in vita Pe-
riclis.
Rab. May-
mon. li. 1.
perplex.
c. 71. Le 6.
Vairi. l. 12
de Fasci-
no ca. 11.
Ant. Mi-
ran. li. 16.
de fing.

etiam I. C. negantis incantationes me-
dicinis annumerandas. fuit medico-
rum g & philosophorum saniorum. b

Vt auctoritate, sic & ratione præua-
lemus. Ita enim ratiocinamur. Verba
nullam vim neque artificialem, neque
naturalem, neque supernaturalem ha-
bent, ad huiusmodi effectus. de vi arti-
ficiali, nemo vnquam vel suspicatus
fuit. Supernaturalis si foret: gratiæ,
aut miraculi foret: hoc autem dici ne-
quit, quia Deus nihil tale promisit, nec
Ecclesiæ reuelauit, quale Magi iactant:
nec iuuat Deus Magicas incantationes:
nec in Beelzebub sic operatur, neglo-
riam illi suam eâ mensura communi-
cet, quâ solet Angelis & Beatis. Vnde
apparet, quàm incautè nuperus ille Ho-
meri interpres Spondanus i solet re-
petere illud axioma: *De bonitati esse,
ad eiusque gloriam pertinere, tam admi-
randas effectiones creatura, nempe da-
moni, concessisse:* Sed Caluianus erat,
cùm illa iuuenis scriberet: maturior æ-
tate, cùm resipuit, & ad Catholicos re-
diit, nunquam hoc effutijisset. Si su-
pernaturalis ista vis non est: restat,
vt sit prodigiosa, vel naturalis. Si pro-
digiosa: non fit ministerio bonorum
Angelorum: quia (vt postea docebo)
hi se non immiscent Magicis operati-
onibus: ergo ministerio malorum An-
gelorum, quod negant aduersarij qui-
dam, sed vim argumenti nequeunt e-
uadere: fatentur alij, & ideo cogun-
tur etiam fateri vim verbis nullam in-
esse.

Denique nullam verba hæc vim ha-
bent naturalem. quia verba scripta,
sunt quid mortuum, & omnis energiæ
expers: quæ si quam vim habent, ab
atramenti vel chartæ, cui inscripta
sunt, temperamento vim illam ac-
cipiant oportet, & proinde sua pro-
priaque vi non operantur. Ore ve-

A rō prolata verba, vim tantum habent
contactu aërem ferendi, vt & ani-
malium reliquorumque inanimorum
soni. Sed sonus tactum non magis va-
let immutare, quàm color auditum,
vel dulcedo visum, quia non sunt sen-
suum istorum obiecta. Quare cùm ad
sanationem corporis necesse sit, sen-
sum tactus immutari: fateantur oportet,
sanationi morborum solam verbo-
rum prolationem vel scriptionem ni-
hil conferre.

B Respondet, Pomponatius, verbis
primò & per se duntaxat auditum, af-
fectionibus deinde animi immutatis
per accidens tactum quoque immuta-
ri. Sicut videmus (ait) fieri ab oratoribus fa-
cultate Rhetorica, & à peritis musicis vi
harmoma. Sed contra: Oratores non
verbis nudis, verum pondere sententi-
arum & rationum momentis persua-
dent: si nuda tantum barbaraque &
nihil significantia, vel parum apta
per mouendis animis, aut vesana & ri-
dicula, vt sunt incantatorum verba,
proponerent: nunquam animos concita-
rent. in musicis, ipsa concentus suauis
& harmonica modulatio distrahit
animum à doloris cogitatione, & ad
lætitiâ prouocans lenit & contempe-
rat humores: cui, quid simile in horri-
ficis ac stridulis sibilis atque susurris
magorum?

D Vidit etiam Pomponatius hinc se o-
peram luisse: quare ad sacram confu-
git anchoram; hæc contingere pro-
pter fidem vehementem incantatoris,
& incantati. Hæc dicens causam præua-
ricaris (Pomponati) & vim verbis om-
nem detrahis. si totum illud, credulitas
operatur? quam tu fidem nuncupas;
quæro qualis ista fide? non dices opi-
nor supernaturalem? sic enim vocare
superstitionem atque perfidiam, pror-

ceram,
Grewini.
lib. 1. de
venen.
In O-
dyll. agēs
de Lycan-
thropis.

& loco ci-
tato.

Refuta-
tum id
sup. cap.
proxim.

sumptum & perfidum. dices ergo naturalem, siue humanam. euge, habes tuæ causæ fauentem Ferrerium, & qui fiduciam hanc etiam ab adstantibus exigit. ridiculè. quasi possit imaginatio, vel adstantium, vel ipsius incantatoris, quicquam operari in ægroti imaginatione, corpus, vel animam. Ipsius ægri credulitas confidentis se iuuari posse ab ea re, quæ nullam iuuandi vim habet naturalem, tam vehemens esse possit; vt humorum inducat alterationem, vnde sanitas subsequeretur, vt bene Galenus, si tamen ipse auctor libri de Incantationibus: sed eo casu sanitas verbis dumtaxat adscribenda vt occasione cuidam, non vt causæ.

Simili modo sinceræ & rectæ philosophiæ repugnant, sententia Origenis libro primo & quinto. cont. Celsum, nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeant in aliam translata: & sententia Picini conclusionibus. Cabbalisticis (quem optimè refellit Petrus Ciruelus Darocensis in quæst. de Cabala & Magia Iudæorum, quæ est vltima inter eius Paradoxas quæstiones, barbara & nihil significantia nomina plus habere efficacitatis: ea quoque quæ Grægorius Tolosanus in tradidit: cum de Hiltrionibus, & poetis dicta, ad excantatores accommodat: quod eorum verbum demum rata sint & efficacia, cum animo intento & obfirmato ea proferunt. non enim isti persuadendo & affectiones concitando operantur, vt illi.

Videte nunc friuola & impia Magices patrocina, & quibus superædificat, vna fundamenta: quæ Cabbalisticæ tamen insanix amatoribus mirificè placuerunt. Afferunt primò litteris & syllabis quandam esse cum cœlesti-

A bus corporibus & mentibus sympathiæ connexionem. quod tamen non probant vlla ratione, ac ne traditione quidem: nec posset probari, nisi illorum testimonio, quibus id à dæmonibus foret reuelatum, dæmones autem sunt mendacissimi, nunquam spontè verum dicturi, nec à magis, vt verum promant, compelli possunt, id nunc suppono inferius probaturus.

B Secundo dicunt verba illa maioris naturæ suæ efficacix esse, quæ sunt orta à lingua digniore & à sanctiore dignitate instituta, & quæ res sanctiores significant: qua in re mirè nugatus deprehenditur Laurent. in Ananias. Hoc diabolus commentus, vt sanctissimis quibusque rebus facilius & libentius mystas suos faciat abuti. Sed refellitur, quia nec rei sanctæ significatio, nec linguæ dignitas, nec probitas hominis instituentis, vllam qualitatem physicam operatiuam possunt vocabulis imprimere. Deus etiam formulis Magorum nihil gratiæ vel virtutis promittit, nec largitur, quomodo sit Deus sibi contrarius? quomodo approbet artes, quas ipse vetuit? denique talia asserere blasphemum & erroneum esse Parisiensis facultas Theologica iam pridem definiuit artic. 9. & 10. de Magia.

E Tertio somniant, nomina propria radios quosdam esse rerum, quas significant, & in ipsis nominibus, quasi vitam quandam latere. Quid dignum Anticyris, si non istud? Quicquid enim Platonici dicant, nomina sunt hominum arbitratu indita. Nomina quoque nec sunt substantiæ corporeæ aut spirituales, nec sunt accidentia inhærentia subiecto: quare vitam in se habere non possunt

lib. 3. do
natur. de
mō. f. 99.

lib. 19.
Syntax.
cap. 8.

adueniunt quoque seu induntur rebus, quas significant atque denominant, extrinsecus planè: quare nec emanantes à rebus radij dicendi. Multa quoq; sunt nomina nihil significantia: multa quid aliud à rei natura significantia: quin & ipsa illa, quæ naturam rei significant (qualia putantur, quæ creaturis Adamus imposuit, *o*) hæc nullum potuerunt à naturis rerum influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere possunt in id, quod corporis expertus est, vt sunt nomina.

o Genes. 2
v. 20.

o Psal. 146
vers. 4.
o Luc. 10
vers. 19.

Obijciunt nobis, Deum ipsum rebus nomina indidisse. Probant, quia scriptum sit, *Omnibus ijs nomina vocat*, p & alibi: *q gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.*] Respondeo Deum quidem nosse cunctarum rerum, singulorum etiam Angelorum, & stellarum (de quibus eo loco agit propheta) naturas proprias, & sic ea, cum lubet, proprijs nominibus, hoc est conuenientibus earum naturæ, vocare posse: sed ea nomina mortalib. incognita sunt, nec magis reuelata. deinde præsens positum pro futuro, *vocabit*: vt patet ex Hebræo vocabulo, quod futuri est temporis. Prior ergo locus nihil iuuat hos argutores, multò minùs posterior: nihil enim aliud est nomina discipulorù in cælo scripta esse: quàm esse in amicorum Dei relata album, quod alibi dicitur *inscripta esse libro vitæ*: quod siue accipias secundum æternam Dei prædestinationem, quæ mutari nequit; siue secundum præsentem iustitiam, qua mutationi obnoxia; certè id homines impij parù reuerenter ad inditua nomina, quibus ab hominibus discipuli compellabantur, audent transferre, quid magnoperè gaudendum illis, ob communem sibi nominationem cum cæteris hominibus, brutis etiam & vr-

A ticus: quorum nomen non minus Deo notum erat, qui nouit omnia?

Hinc tamen illi inferunt, voces significantias primariò, per influxum cælestem, significare: secundariò, tantum per hominum impositionem: & quia in significantiis nominibus vtrumque concurrat, in non significantiis alterum tantum; idè plus virium habere nomina significantia. Quod imprimis alij pernegant, qui non significantiis amplius deferunt. Equidem lubet ab his omnibus quærere: num necesse non sit quemlibet influxum cælestium orbium per traduces qualitates in subiectum tam remotum influere; ipsis influentijs recipiendis aptum & accommodatum? deinde, num res incorporeæ, vt sùt nomina, sint subiectum idoneum recipiendis qualitatibus corporeis? quorum, vt prius nequit negari, ita posterius nequit affirmari. Nihil ergo tribuit energiæ primus ille influxus cælestis. Impositio quoque humana, cum sit nuda & merè arbitraria denominatione, quid queat influere, nec Argus videat, quem ferunt fuisse oculatissimum.

B

C

D

E

Quartum delirium est, vim complexorum verborum, (propositionum scilicet & orationum) efficaciorum esse. Primò quia *veritas* (inquit Archimagus) *in ipsa propositione contenta, hic accedat: cuius veritatis via maxima est, quando formula seu carmen virtutis ac operationis astri seu numini, quod comprecamur, continet commemorationem.*] O Satan, Satan, tibi quàm perpetuò similis es? pergis hoc telo diuinos honores cõsequi. Nonne satis hoc indicant, quæ mythes illè tuus, exempla petit, ex Hymnis Orphei & Apulei scriptis, idololatriæ plena? tum quia auctoritates illæ poetarum referat vanitatis: tum quia sensum ac intellectum carminis astris ascribit: tum quia per hoc numen, in-

telligit.

telligit cacodæmones; quos astris & singularum rerum speciebus, Magica distribuit. Conatur etiã probare, quia qui integram orationis texturam promittit, magis animo dictis intendit, quàm qui verbum vnum atque alterum: quare vis quoque vehementior imaginationis cõcurrit, & spiritus copiosior in rem incantatam transit. Quæ vana sunt, nec empsitanda titi illitio. Nec enim imaginatio extra imaginantem in res seiunctas vim habet vllam; nec spiritus vllus à loquente prodit, qui rem incantatam contingit: præter afflatum: afflatus autem facultas ad sanitatem nulla est; ad morbum & noxam per contagium aliqua, vt docuimus.

Ex his manifestum fit, falsa quoque esse, quæ ex tam bellis axiomatibus inferunt corollaria. primo quod asserunt oportere, vt sic sanantes afflent ægro, & ei vocabula quasi inhalent. 2. quamlibet huiusmodi incantationem præter ordinem solitum & retrogradè prolatam aut scriptam, insolitos effectus gignere. 3. debere ea, quæ magus vult impetrare, inscribi rei, quam vt instrumentum adhibet. exempli gratia, si tabella, vel pergamento vel herbæ folijs vtatur, debere inscribere folio, membranæ vel tabellæ: ad quem id effectum faciat, cur cedo? an quod verba non factis efficacia per se prolata? an quod alioquin dæmon surdus, vt ea non audiat; vel quod scripta, quàm audita melius intelligit? an quod ad memoriæ lapsu fulciendū opus hac industria? nihil horum in causa, sed vafer ille vanarum obseruationū multiplicatione, velut varijs retium plagis, sic pluribus peccatis miseris amat illaqueare. Legi exempli quæ Leon. Vairus collegit, sed in his omnibus pactum cum dæmone intercedens causa fuit effectuum. Vi-

fl. de Fal
cia. c. 5

A de inf. lib. 6. anacephalæof. monito. V.

QVÆSTIO IV.

De amuletis & periaptis.

OTA Græcorum athletarum cõsuetudo, sed paucis: qui phylacterijs vsi ad victoriã, ne niceterijs magicis superaret aduersarius. habes in antiquis gloſſis Iuuenalis Sat. III. his verbis; rultici didicerunt luxuriam & palæstris vti, & fraeterijs (corr. phylacterijs) vt athletæ ad vincendum, & mox: nam & niceteria sillateria (item corr. phylacteria) sunt, quæ ob victoriam fiebant, & de collo pendentia gestabantur.] Cunctis autem nota Romanorum gentilium consuetudo, qui soliti puerulis de collo res turpículas suspendere, Præfiscini, vt dicebant, ne fascinantur (vnde & Fascini nomen inter obscena relatum) alia quoque amuleta succini aut alterius materiæ contra morbos gestabant, quæ dicta amoleta, amolimenta, seruatoria, probra, quemadmodum & Græcis sua fuere, περιάπτα, περιάματα, ἀποτροπαῖα, ἀσάτυτα, & φυλάκτηρια, malorum, vt putabant, auerruncatoria. Sic etiam prodesse sibi putabant Iudæi sua phylacteria, seque per illa custodiri ac præseruari à malis, perperam accipientes diuinum præceptum. a Eundem errorem Catholicis, non hæreticus tantum VVierus; sed & qui Catholicus videtur ex scriptis, Remigius Lotharingus, bimpingit; hinc omnium periaptorum vsum temerè condemnantes ex Patribus non satis intellectis.

Dico primi, Amuleta huiusmodi, quæ collo dependent, vim nullã obtinent naturalè ratione verborum, characterum, vel figuræ, vel constellationis: sed duntaxat ratione

materia,

Exo. 13.
Deur. 6.8
Matt. 23.
v. 5. vbi
plura no-
tamus in
comm. 3.
li. 3. dæ-
monolat.
c. 3.

materia: si qua huic antipathia vel sympathia naturalis vis insit.) Hæc concl. est Catholicorū omniū, & etiā gentilitum, quos præcedenti quæstione citauimus. Probat, quia physicæ ligaturæ facultas necesse est, ut à natura rei ipsius dependeat, quæ non competit, nisi ratione materiæ seu subiecti. Quare si quis effectus producatur, cuius causa nequit esse vis naturalis subiecti: effectus ille prodigiosus erit, & amuletum superstiosum, qualia multa congescit Costa Ben-Lucas Iudæus Lusitanus: *c* Huc referendū, si figuram attendunt; quod Hispanicis pueris ex Gagare ad collum deligant, manu in derisum, inserto intra digitos primores pollice, conformatā. *Higam* vocant.

cl. de ligaturis.

Dico secundo; *Quando in ipsis verbis modo descriptionis, crucium numero, figura vel similibus spes non ponitur; pium & sanctum est, reuerentia causa Sanctorum reliquias, cercas agni Dei effigies, Euangelium S. Ioannis, Psalmum Dauidis, & similia S. Scripturae testimonia secum gestare collo appensa: sed effectus, qui inde oritur, erit supernaturalis, Dei beneficentia adscribendus, Alijs autem ligaturis vri; quas vel vsus Ecclesia Cathol. vel proberum medicorum ars non commendat; omnino est prohibitum.*

Quod ad reliquias, videtur non satis cautè locutus, insignis Doctor Theologus Ciruelus Darocensis *lib. de Superst. cap. 4 p. 3.* quando leuiculis fultus rationibus sacrarum reliquiarum ad collum gestationem improbare non veretur. Dissentit ille ab hæreticis, nam ipse vult reliquias Sanctorum in templis honorificè seruari, & adorari: sed non vult eas à priuatis collo appensas gestari; temere reprehendens antiquam virorum valde sanctorum consuetudinem. Nonne B. Helena clauo-

A rum CHRISTI vnum fræno equi. alium galeæ Constantini indidit? Nonne Beatus Antonius palmatam illam Anachoretæ S. Pauli; & ipsius Antonij tritum cum melote pallium exultans Athanasius tulit. Similia de Theodori Martyris puluere Nyssenus: de catena B. Petri magnus Gregorius. Sed in re nota non est immorandum.

B Conclusionis prior pars probatur, Ecclesiæ Cathol. inueterato & salutari more, nec non sententia D. Thomæ. Maldon. d. Nauarr. Siluestri, & alior. ratio est, quia Sanctorum reliquias ita semper maiores nostri sunt venerati: Agni illi ad hoc à solo Pontif. Maximo quotannis benedicuntur: sacræ scripturæ testimonia, ut licet ore proferre, licet etiam descripta collo deferre, & narrat Leontius Episcopus sanctum Simeonem Salum mulieri magæ amuletum in tabella conscripsisse; quo gestato illa non potuit amplius diuinare, nec magica amuleta facere. (*sur. 1. Iul.*) nec vllus sanctorum patrum hoc vnquam improbauit. Nam D. Basilus e damnat *negiã* quæta characteribus (*nempemagicis*) insignita. Incertus auctor in Matt. qui exstat inter Chrysofomi opera.

C **D** **E** *f* inuehitur in duo nequam genera hominum: primum, qui ex huiusmodi ad collum suspensis ipsi sanctiores volebant videri, ut Pharisei olim: secundū, qui ex eadem superbia, quæ ad collum alij suspenderent, ipsi de capillis, vel vestimentis suis largiebantur. Ipse D. Chrysof. *g* mulierculas illas reprehendit, vel quod non rectâ, sed Pharisæica id intentione facerent; vel quod, per opinionis errorem, non à Dei gratiâ miraculosum auxilium, sed ab ipsa materiâ, vel formâ scripturæ, id præstolarentur, ut faciunt hodie, qui dicunt debere esse scriptum Euange-

Tho. 2. 2. q. 6. ar. 4. Mald. in 1. cap. Ioan.

hom. in Pf. 45. h. 34. in Matth.

in Matt. hom. 73.

lium

lium in membranâ virginea, vel litteris vel lineis miniatis & cætera. Sanè Chrysoſtomus eadem id mente reprehendit. quâ D. Hieronymus, h qui fatis indicat, phariſaicam illam ſuperſtitio- nem præſidium ab ipsis pittraciolis, non deſuper à Cuſtode Iſrael, Deo Sa- baoth, exſpectantem, ſe reprehende- re: item quòd quæ extrinſecus gere- bant, eorum cultum & obſervantiam intrinſecam, quæ præcipua, negligebant. Denique in vita S. Antonini in- feſtationem quandam dæmonum, cum preces quaſdam membranulæ inter- ipſiſſet, & in cubiculo ante Deiparæ Virginiſ imaginem affigi iuſſiſſet, legimus diſpuliſſe. (*Sirius tom. 3. Fol. 34.*) Auctoritas D. Gregorij Papæ idè probat epiſt. ad Theodelineam, quem iure ſuo, id eſt, Caluiniſtico, carpit Iof. Scaliger in Elencho c. 8. verba D. Hieronymi contra mentem eius detor- quens. Sed bene, quod ouillum lani- tium iam deponere Scaliger ince- pit.

Posterior pars conſuſionis proba- tur canonibus, qui anathema fulmi- nant in eos, qui philacterijs (hoc eſt conſeruatorijs) vtuntur; & ſi clerici ea faciant, iubent eos Eccleſijs eiſci. *Can. 1. & 4. 26. q. 5.* qui canones quomo- do ſint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, nempe vlt. eiusdem qua- ſtionis, vbi inter cætera in hunc modum ſcribit Beatus Iſidorus. *ad hæc pertinent ligaturæ exſecrabilium remediorum, quæ ars commendat medicorum, ſeu in præcan- tationibus ſeu in characteribus ſuſpendendis atque ligandis: in quibus omnibus ars dæmo- num eſt quadam peſtifera ſocietate homi- num & Angelorum malorum, exorta.* quæ ſumpſit à D. Auguſtino libr. 2. de do- ctrina Chriſtiana. Idem alibi confir- mat. D. Auguſtin. i his verbis, *Fingunt*

A *ſpiritus maligni umbras quaſdam honoris ſibi metiſſis, vt ſic decipiant eos, qui ſe- quuntur Chriſtum. Vſque adeo, ſi atres mei, vt illi ipſi qui ſeducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici, miſceant præcantationibus ſuis nomen Chriſti, qui iam non poſſunt ſeducere Chri- ſtianos, vt dent venenum addant mellis ali- quantum.* Chryſoſtomus homil. 25. ad P. Antiochen.

B *Quid vero diceret aliquis de his, qui car- minibus, & ligaturis vtuntur: & de cir- cumligantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata a capiti vel pedibus? Dic mihi, hæ- ne ſunt ſpes noſtra, vt poſt crucem & mor- tem Domini gentiliſ legis imagine ſpem ſa- lutis habeamus? &c.* damnarunt hæc et- iam tempore Caroli Magni Patres Concilij Turonenſis cap. 42. & ipſe Carolus. libr. 6. Capitulorum cap. 72. & prius Conſtantiuſ Imp. apud Am- mian. l. 19. & Antoninuſ Caracalla, a- pud Spartianum in eius vitâ. Tales ſunt nefariæ illæ formulæ precum; quas contra vulnera, & pericula ignis, aque & alia, quidam per mendaciū ad- ſcribunt B. Leoni, & alijs ſanctis, & (proh dolor) multi hodie geſtitant; quib. Diabolus ſemper tandem impo- nit, & quando ſunt in ſtatu peſſimo le- thaliſ culpæ, ſinit eos occidi & deſerit, quos antè aliquoties defenderat. Poſſè nominare mihi probè notum; cui id ac- cidit. Norût Franci, cum ſuperioribus annis, cum Barone Danou, hæretico- rum Germanorum examina in Fran- ciâ irrupiſſent, & à Duce Guiſio ſtre- nuè debellata fuiſſent, huiuſmodi ſche- diaſmata collocaſorum ferè omnium appenſa, fuiſſe reperta ab ijs, qui cada- uera ſpoliarunt. Hoc genus ſuperſti- tionis ſubſannat Lucianuſ k. & Anto- niuſ Caracallam ſupplicijs compeſce- re, conſtituiſſe teſtatur Spartianuſ. Et

h in d. c.
23. Matth

2.
ar.
dō.
cap.

a. in
4.
ath.

art.
73.

tra 2a. 7.
in Ioan.

l Orat. cō
tra gent.

Tatianus Assyrius hæc omnia refert ad Dæmonum dolos, & pacta per Magos cum illis inita. Huc etiam refero quod de vrsariis, sic refert Balsamon Comment. Syn. 6. in Trullo; *Vrsas trahere dicuntur ij, qui arctotrophi appellantur, qui quidem in capite & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos ex ipso tondentes eos vna cum tincturis dant perinde ac remedia & amuleta, tanquam contra morbos & fascinoles oculos conferre possint.*] Huc pertinent etiam formulæ omnes, quibus immiscentur nomina ignota Angelorum, hoc est alia præter, Michael, Gabriel, Raphael. hoc mirum fortassis alicui videbitur; quia Trithemius, & Rabb. alia quoque nomina confingunt eorum, quos dicunt esse motores orbium cælestium, item fata decernere, & fatales casus administrare, & mirifica quædam homines ab his discere; & similes impietates, quibus ille liber *פנח וצדק* scaturit. In Sybillis quoque oraculis lib. 2. hic versus exstat, iuxta quosdam codices *ἄρουσι μιχαήλτι Γαβριήλ, Ραφαήλτι ὀυριήλτι.* Sed in alijs libris habes *ἔρομῆλ, ἔριήλ σαυήλ: ὄζαήλτι,* in quibus primum illud est corruptum pro *Ἰερεμῆλ*, tertium pro *σαδῆλ*, ut vocant eos Trithemius & alij, qui cælorum motores eos faciunt. Sed nitor auctoritate & sanctione concilij Romani, quod fuit congregatum Romæ sub Zacharia Pontifice, ad damnandos errores Aldeberti & Clementis hæreticorū Germaniæ perturbantium; ubi inter cætera, lecta vna oratio Aldeberti, in qua continebantur hæc verba; *supplico vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaorh, Angelus Simibel.*]

Quibus lectis, Zacharias Papa, in-

A terrogavit Episcopos, sententiam de his suam proferrent: illi damnandum Aldebertum pronunciarunt, ut hæreticum: causa verò subditur & ipsum Decretum concilij his verbis; *Oratio enim nomina Angelorum, qua in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaelis, sed magis demonum nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, ut a vestro sancto Apostolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas non plus quam trium Angelorum nomina agnosimus: id est, Michael, Gabriel, Raphael. Zacharias Papa dixit, optinè prouisum est à vestra sanctitate, ut conscripta illius omnia igne concrementur: sed opportunum est, ut ad probationem eius in scrinio nostro conferuentur ad perpetuam confusionem.*

Nunc verò, quia omnia peracta sunt, de vtrorumque sententia, quorum superius mentio facta est, nunc pertractatum est. Vniuersum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt; & qui se Apostolum censuit nominari, & qui capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, quique sub obtentu Angelorum demones in suum auxilium inuocat: sit ab omni officio sacerdotali alienus, &c.] In Igitur ex concilij huius sententia, damnanda cuncta periammata, periampta ligaturarum & similia. ubi alia nomina leguntur, quam trium, quos sacra scriptura nominat, Angelorum. Nominatur quidem Vriel. 4. Esdr. 4. v. 1. Sed liber ille Canonice non est, nec tantæ auctoritatis; & in eodem reperias Ieremiel, quem nemo recipit: Aldeberti verò cætera nomina non nihil sunt deprauata ex ijs, quæ in Necromanticorum libris habentur. Sed de Vriel accurate scripsit Nicol. Serarius noster comment. in c. 12. Tobix q. 10. cum quatuor se-

m vide a
pud Sur.
tomo 3.
mense Iu
nio in vit
S. Bonifa
cij fol.
494.

quent-

quentibus. Illud quoque attendendum, ne ipsis Angelorum nominibus veris utentes, ea malis Angelis accommodarint. cur non hoc auferant, qui ausi sic abuti nominibus Dei? audi Procopium in Leuit, contra quosdam curiosos hoc vtentes prætextu his verbis agentem. *Attramen (objiciunt quidam) intocant Zabaoth. Quid tum? impie hoc faciunt. Nam illam appellationem non Deo, sed demonibus tribuunt, & plerumque illi demoniaci vsurpant nomina diuina, dum ea imponunt demonibus, quorum ambitioni seruiunt. hoc fit in precibus Magorum, quibus inserta magna (sic vocant) nomina.*

CAPVT V.

Ars aurifactoria, quam Alchimiã nuncupant, ad quam magi & speciem sit referenda?

On potest sufficienter huic quæstioni responderi, nisi prius constet, quo se vsque vires eius extendant. quare quatuor sunt discutienda. primò, an ars ista finem suum consequatur? secundo habendane in numero artium liberalium? tertio ad quam Magiã speciem pertineat? quarto licita sit, an illicita?

QVÆSTIO I.

An aurum hac arte verum conficiatur?

VO quæstio hæc completur, quid naturæ ope fieri queat, & quid fieri soleat? quorum non eadem ratio est: prius quam decidamus quæstionem quædam de nomine & origine sunt præmittenda.

SECTIO I.

Quid sit Alchimiã & quando inuenta?

A Nomen Arabicum esse volunt, viri docti: & id iudicare nomini præfixum, *Al*, vt in *Almanach*, & *Almagestum*, & similibus, Mixtobarbarum ergo vocabulum fuerit, ex Arabico *al*, & Græco, *χῆμα* seu *χῆμα*, quod idem ac *fundo*, alij Græcam planè vocem censent, ex quibus est Ioannes Chrylipp.

B huic Græci scriptores repugnant, qui plerumque scribunt *χημείαν*: & non *χημα*. Sed quid *χημεία* significat? quidam ex Plutarcho d tradunt Ægyptum sacrâ linguâ sacerdotibus vocari *Chemiam*: & inde suspicantur, vocari *Chemiam*, quasi Ægyptiam: videlicet quia primi mortalium Ægyptij illam à Mizraimo Chami filio acceperint, ab Ægyptijs Arabes didicerint, & articulum illum suum *Al*, addiderint;

C ab Arabibus, Europæi acceperint & nomen & artem, vt & reliquam ferè medicinam & philosophiam Græcancam. Nimis isti benigni sunt in Arabes. Nomen enim notum Romanis fuit antequàm vlli noti philosophi vel docti inter Arabes, & quo Arabia tempore adhuc Christiana. Inuenias illud apud Iulium Firmicum Latinum scriptorem, qui tempore vixit Constantini Magni. Apud Ægyptios quidem hæc ars in vsu etiam Diocletiani tempore videtur fuisse, si Suidæ credimus, f & ab ijs fortè Romani acceperunt. Verù illud de *Chemiam* merum est commentum: Ægyptus enim non *Chemiam*, sed *Chamiam* picta à Chamo: sic enim in Psalmis legimus; *in tabernaculo Cham*, g Ægyptiorum, & postea; *h terra Cham*, vocatur ipsa Ægyptus. hoc ergo nomen sacerdotes, vt testimonium antiquitatis suæ asseruarunt, vulgo *Misraim* dicebatur Ægyptus; vnde & hodie ad

D

E

a N. comment, in Manil.

b Dialogo de Chryloppia. c Cedrenus in Anal. Suid. mox citand. d li. de Orit. & lid.

e lib. 3. in Lunæ decretis.

fin Dioclet.

g Psal. 78. 57. h Pl. 105. 23.